

ARTYKUŁY/ARTICLES

Prof. dr hab. Maciej Rogalski

Uczelnia Łazarskiego

ORCID 0000-0003-4366-642X

e-mail: m.rogalski@lazarski.edu.pl

Przepisy antykoncentracyjne w ustawie – Prawo farmaceutyczne

Anti-concentration provisions in the Pharmaceutical Law

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest analiza uregulowań art. 99 ust. 3 pkt 2–3 prawa farmaceutycznego (p.f.), które przewidują ograniczenia antykoncentracyjne dla podmiotów prowadzących apteki, oraz postanowień art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., zgodnie z którymi organ wydający zezwolenie na prowadzenie apteki ogólnodostępnej cofa zezwolenie, w przypadku gdy przedsiębiorca przestał spełniać warunki działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu. W artykule sformułowane są dwa zagadnienia badawcze: czy postanowienia art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. obowiązują tylko w procesie wydawania zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej, czy także w trakcie wykonywania działalności w formie apteki ogólnodostępnej oraz czy w razie stwierdzenia naruszenia postanowień art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. podstawę prawną do cofnięcia zezwolenia stanowi art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. Zagadnienia te mają bardzo istotne znaczenie zarówno teoretyczne, jak i praktyczne. Przeprowadzona w artykule analiza prowadzi do wniosków, że przewidziane w art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. wymogi spełnienia ograniczeń antykoncentracyjnych są nie tylko warunkami uzyskania zezwolenia, ale także konieczne jest ich przestrzeganie przez cały okres wykonywania działalności w formie apteki ogólnodostępnej. Ponadto, w przypadku naruszenia wymagań określonych w przepisie art. 99 ust. 3 p.f. podstawę prawną do cofnięcia zezwolenia stanowi art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. w związku z art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f.

Słowa kluczowe: warunki prowadzenia apteki, zezwolenie, cofnięcie zezwolenia, wymogi antykoncentracyjne, obowiązywanie wymogów antykoncentracyjnych

JEL: K23

Wprowadzenie

Zgodnie z art. 99 ust. 1 ustawy z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne¹ (dalej: p.f.), apteka ogólnodostępna może być prowadzona tylko na podstawie uzyskanego zezwolenia

Abstract

The subject of the article is an analysis of the provisions of Art. 99 sec. 3 points 2–3 of the Pharmaceutical Law (PL), which provide for anti-concentration restrictions for entities running pharmacies, and the provisions of Art. 37ap sec. 1 point 2 of the PL, according to which the authority issuing the permit to operate a generally accessible pharmacy withdraws the permit if the entrepreneur no longer meets the conditions set out in the law, required to perform the business activity specified in the permit. The article formulates two research issues: whether the provisions of Art. 99 sec. 3 points 2–3 PL apply only in the process of issuing a permit to operate a generally accessible pharmacy or also in the course of conducting business in the form of a generally accessible pharmacy, and whether, in the event of a violation of the provisions of Art. 99 sec. 3 points 2–3 PL the legal basis for withdrawing the permit is Art. 37ap sec. 1 point 2 PL? The analysis carried out in the article leads to the conclusion that the provisions of Art. 99 sec. 3 points 2–3 PL the requirements to meet anti-concentration restrictions are conditions not only for obtaining a permit, but also it is necessary to comply with them throughout the entire period of conducting business in the form of a generally accessible pharmacy. In addition, in the event of a breach of the requirements set out in Art. 99 sec. 3 PL, the legal basis for withdrawing the permit is art. 99 sec. 3 points 2–3 PL in connection with Art. 37ap sec. 1 point 2 PL.

Keywords: conditions of running a pharmacy, permit, revocation of the permit, anti-concentration requirements, application of anti-concentration requirements

na prowadzenie apteki. Postanowienia art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. określają, w jakich sytuacjach zezwolenia takiego nie wydaje się. Z kolei przepis art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. stanowi, kiedy organ zezwalający cofa zezwolenie. Z przepisu tego wynika, że organ zezwalający cofa zezwolenie w przy-

padku, gdy przedsiębiorca przestał spełniać warunki określone przepisami prawa, wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu. Chodzi więc o wszystkie warunki przewidziane przepisami prawa wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu, czyli wprost sformułowane w zezwoleniu, jak i wynikające z przepisów powszechnie obowiązujących.

W związku z rozbieżnościami w orzecznictwie sądowym oraz w praktyce stosowania przepisów art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. oraz art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. przedmiotem artykułu będzie analiza tych uregulowań i udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

1) Czy postanowienia art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. obowiązują tylko w procesie wydawania zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej, czy też obowiązują także w trakcie wykonywania działalności w formie apteki ogólnodostępnej?

2) Czy w razie stwierdzenia naruszenia postanowień art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. podstawę prawną do cofnięcia zezwolenia stanowi art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f.?

Zagadnienie te mają ważne znaczenie teoretyczne i praktyczne. Dotyczą bowiem zakresu obowiązywania regulacji z art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f., a więc problemu, czy wymagania antykoncentracyjne należy stosować tylko podczas wydawania zezwolenia, czy powinny być także przestrzegane w czasie wykonywania działalności polegającej na prowadzeniu apteki. W przypadku udzielenia odpowiedzi pozytywnej i uznania, że wymagania antykoncentracyjne z art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. obowiązują także podczas prowadzenia apteki, konieczne będzie rozstrzygnięcie, jaki przepis prawa farmaceutycznego będzie miał zastosowanie z powodu ich naruszenia, a w szczególności, czy przepisem tym będzie art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., a konsekwencją jego zastosowania – cofnięcie zezwolenia dla podmiotu prowadzącego aptekę.

Obowiązywanie postanowień art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f.

Postanowienia art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. w zasadniczym kształcie (została tylko usunięta nazwa ustawy z 15.12.2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów), obowiązują od 1.05.2004 r. W dniu 7.04.2017 r. została przyjęta ustawa o zmianie ustawy – Prawo farmaceutyczne² (zwana także ustawą „apteka dla aptekarza”), która weszła w życie 25.06.2017 r. i wprowadziła szereg zmian w p.f., także w art. 99 p.f. – dodane zostały w tym artykule ustępy: 2a, 3a, 3b, 3c, 3d, 3e, 3f, 3g, 3h i 4. Z uwagi na obowiązywanie postanowień art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. praktycznie w niezmienionej postaci od 1.05.2004 r. nie budzi wątpliwości, że postanowienia te mają zastosowanie zarówno do zezwoleń wydanych przed 25.06.2017 r., jak i po tej dacie. Nie mają zastosowania do art. 99 ust. 3 p.f. przepisy przejściowe art. 2 ustawy z 7.04.2017 r., gdyż przepis art. 99 ust. 3 p.f. nie został zmieniony tą nowelą.

Ustawodawca wyjaśnił, że celem wprowadzenia przepisów art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. było zapobieganie koncentracjom podmiotów prowadzących apteki ogólnodostępne.

Wskazano, że całkowicie liberalna regulacja w zakresie określenia podmiotów uprawnionych do prowadzenia aptek ogólnodostępnych była niewłaściwa. Doświadczenia wynikające z kilkunastoletniego obowiązywania prawa farmaceutycznego dowiodły bowiem, że w takiej postaci regulacje nie gwarantują należytej realizacji celów i zasad funkcjonowania aptek, wynikających z nakazu ochrony zdrowia publicznego³. W orzecznictwie⁴ i doktrynie (Ogiegło, 2018, teza 4 do art. 99; Krekora i in., 2008, s. 368 i n.; Kondrat, 2009, s. 936 i n.) także panuje pogląd, że celem uregulowań art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. jest zapobieganie zjawisku koncentracji na rynku aptekarskim. Powinny one zapewniać ochronę efektywnej konkurencji, a konkretnie konkurencji na poszczególnych rynkach aptek ogólnodostępnych. Ochrona konkurencji na tych rynkach jest instrumentem do urzeczywistniania celów ultymatywnych, takich jak zmniejszenie cen produktów leczniczych i wyrobów medycznych oraz zwiększenie ich dostępności i różnorodności czy wymuszenie większej dbałości o dobro konsumentów korzystających z aptek oraz stymulowanie do działań projakosciowych (Szydło, 2017, s. 6–7).

W praktyce stosowania przepisów art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. i orzecznictwie prezentowana jest wykładnia, zgodnie z którą wymagania antykoncentracyjne należy stosować podczas wydawania zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej. Nie stosuje się już ich podczas wykonywania działalności gospodarczej w postaci prowadzenia apteki ogólnodostępnej. Podstawowym argumentem, który ma przemawiać za taką interpretacją, jest to, że postanowienia art. 99 ust. 3 p.f. odnoszą się do wydawania zezwoleń i określają, kiedy zezwolenie nie może być wydane. Konsekwencją takiej interpretacji jest wniosek, że skoro postanowienia art. 99 ust. 3 p.f. stosuje się tylko do wydawania zezwoleń, to nie może być ten przepis stosowany także przy cofaniu zezwolenia na podstawie art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., gdyż ten ostatni przepis dotyczy wykonywania podjętej już działalności. Podnosi się, że oba wskazane przepisy dotyczą dwóch różnych etapów prowadzenia działalności przez przedsiębiorcę. Zwraca się uwagę, że cofnięcie zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej jest możliwe jedynie w wyraźnie określonych ustawowo przypadkach, gdy niespełnione są warunki ustalone przepisami prawa wymagane do prowadzenia apteki. Wskazuje się, że wśród tych przesłanek nie ma limitów antykoncentracyjnych określonych w art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f.⁵

Z przedstawioną wykładnią nie można się zgodzić. Opiera się ona bowiem wyłącznie na literalnej wykładni słów „zezwolenia (...) nie wydaje się” (art. 99 ust. 3 p.f. zdanie wprowadzające). W orzecznictwie sądowym wskazuje się natomiast, że „wykładnia językowa nie może prowadzić do rozstrzygnięcia, które w świetle powszechnie akceptowanych wartości musi być uznane za rażąco niesłuszne, niesprawiedliwe, nieracjonalne lub niweczące *rationem legis* interpretowanego przepisu”⁶. Do takiego wyniku prowadzi natomiast zastosowanie wyłącznie literalnej wykładni art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. Tymczasem w „procesie wykładni prawa interpretatorowi nie wolno ignorować wykładni systemowej lub funkcjonalnej poprzez ograniczenie się wyłącznie do wykładni językowej pojedynczego przepisu”⁷. Uwzględnia-

jąc więc wykładnię funkcjonalną, należy wskazać, że celem ustanowienia przepisów antykoncentracyjnych była ochrona uczciwej konkurencji na rynku i zapobieżenie jego kartelizacji⁸. Osiągnięcie tego celu jest możliwe tylko wtedy, gdy przepisy te obowiązują przez cały czas prowadzenia działalności przez dany podmiot lub grupę kapitałową, a nie jedynie w chwili wnioskowania o udzielenie zezwolenia. W przeciwnym razie nie będą mogły chronić w sposób skuteczny dóbr, dla ochrony których przepisy art. 99 ust. 3 pkt 2 i 3 p.f. zostały uchwalone⁹. W procesie wykładni przepisów należy korzystać ze wszystkich metod wykładni¹⁰.

Nie tylko wykładnia celowościowa prowadzi do takiego samego wniosku, ale także wykładnia systemowa i logiczna. Przyjęcie, że wymogi przewidziane do prowadzenia działalności regulowanej nie obowiązują w okresie jej wykonywania, przekreśla sens ustanowienia przepisów art. 99 ust. 3 p.f. Wykładnia ta sprowadza stosowanie przepisów antykoncentracyjnych do niemożliwych do zaakceptowania rezultatów. Zastosowanie tej wykładni oznacza bowiem w praktyce przykładowo, że: działalność uzależnioną od spełniania określonych wymogów prawnych można wykonywać bez ich spełniania albo po zaprzestaniu ich spełniania; wymogi niezbędne do wykonywania regulowanej działalności gospodarczej nie obowiązują w okresie wykonywania tego rodzaju działalności; zezwolenie określa zestaw wymogów do rozpoczęcia regulowanej działalności gospodarczej, ale nie do jej wykonywania; podmiot wstępujący w prawa podmiotu dotychczas prowadzącego aptekę nie musi spełniać tych samych wymogów do uzyskania zezwolenia na prowadzenie apteki; po udzieleniu zezwolenia nie można już dokonywać oceny tego, czy przedsiębiorca prowadzący aptekę spełnia warunki wykonywania regulowanej działalności.

Dotychczas w szeregu orzeczeń wojewódzkie sądy administracyjne konsekwentnie wskazywały, że „Interpretacja art. 99 ust. 3 pkt 2 prawa farmaceutycznego prowadzi do wniosku, że wymóg przestrzegania limitu aptek jest jednym z podstawowych warunków nie tylko dla uzyskania zezwolenia, ale także dla prowadzenia apteki”¹¹. Należy także zauważyć, że przepis art. 101 pkt 4 p.f., pomimo że stanowi także o odmowie udzielenia zezwolenia na prowadzenie apteki (analogicznie jest skonstruowany jak art. 99 ust. 3 p.f.), to z powodu braku rękojmi w orzecznictwie NSA jest stosowany w powiązaniu z art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., a wymóg rękojmi musi być zapewniony przez cały czas prowadzenia działalności, a nie tylko w czasie uzyskiwania zezwolenia¹².

Stosowanie przepisu art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f.

Zgodnie z art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. organ zezwalający cofa zezwolenie, w przypadku gdy przedsiębiorca przestał spełniać warunki określone przepisami prawa, wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu. Przepis art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. wprost nie definiuje i nie wskazuje wymienionych „warunków określonych przepisami prawa” w jakikolwiek sposób, poprzestając na określeniu, iż są to warunki określone przepisami prawa

i wymagane do prowadzenia działalności gospodarczej. Oznacza to, że mowa jest o przepisach ustawy – Prawo farmaceutyczne w zakresie, w jakim określają wymogi do prowadzenia apteki na podstawie zezwolenia¹³. Chodzi o wszystkie warunki przewidziane przepisami prawa, wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu, czyli zarówno wprost sformułowane w zezwoleniu, jak i wynikające z przepisów powszechnie obowiązujących¹⁴. Przepis art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. nie odсылa bowiem bezpośrednio do jakiegoś konkretnego przepisu prawa. Nie było więc intencją ustawodawcy zawężenie rozumienia warunków, o których mowa w tym przepisie, do konkretnego przepisu. Przykładowo podstawą cofnięcia zezwolenia na podstawie art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. będzie brak rękojmi należytego prowadzenia apteki¹⁵. Warunkami określonymi przepisami prawa, wymaganymi do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu, o których mówi art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., są także warunki przewidziane w art. 99 ust. 3 p.f.

Istnienie przepisu art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. jest logiczną konsekwencją założenia ustawodawcy, że prowadzenie apteki jest rodzajem regulowanej działalności gospodarczej, czyli uzależnionej od spełnienia określonych wymogów prawnych. Zaprzestanie ich spełniania skutkuje cofnięciem zezwolenia. Organ zezwalający kontroluje spełnianie przez przedsiębiorcę prowadzącego aptekę określonych ustawowo wymogów prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem zarówno przed podjęciem działalności gospodarczej, jak i w trakcie jej prowadzenia (Ogiegło, 2018, teza 8 do art. 37ap). Analogiczne przepisy do art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. występują także w innych ustawach regulujących działalność gospodarczą¹⁶. Przepisy te były podstawą prawną do cofania zezwolenia na prowadzenie regulowanej działalności gospodarczej¹⁷.

Przepis art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. posługuje się czasownikiem „przestał”, określając przesłankę cofnięcia zezwolenia („przestał spełniać warunki”). Z powyższego wyraźnie wynika, że czasownik ten („przestać”) oznacza zakończenie stanu istniejącego wcześniej. Skoro przesłanką cofnięcia zezwolenia jest zaprzestanie spełniania warunków (co wynika z użycia słowa „przestał”), to *a contrario* przesłanką wyłączającą stosowanie art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. jest ciągłe spełnianie warunków wydania zezwolenia. Prowadzi to także do konkluzji, że z art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. wynika obowiązek spełniania przez podmiot, który uzyskał zezwolenie, warunków do uzyskania zezwolenia nie tylko w chwili jego udzielenia, ale również przez cały okres prowadzenia działalności nim objętej.

W wyroku z 20.04.2022 r., II GSK 2738/21¹⁸, NSA wyjaśnił jednak, że ustawowo określone przesłanki uzasadniające wydanie decyzji o cofnięciu zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej zostały sformułowane w art. 37ap ust. 1 pkt 1–3 oraz w art. 103 p.f., a żaden z tych przepisów nie odwołuje się do art. 99 ust. 3 p.f. jako przesłanki uzasadniającej cofnięcie zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej. Zdaniem NSA w art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. chodzi o warunki do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu (prowadzenie apteki ogólnodostępnej).

dostępnej), a nie o warunki, jakie należy spełnić, aby takie zezwolenie uzyskać (art. 99 ust. 3 p.f.). NSA uważa, że z treści art. 99 ust. 3 pkt 2 p.f. nie można wyinterpretować, że umożliwia wyłączenie stosowania innych przepisów, a jedynie wyraża normę uniemożliwiającą udzielanie zezwoleń na prowadzenie apteki ogólnodostępnej w określonych w tym przepisie przypadkach. W konsekwencji NSA zauważa, że skoro art. 99 ust. 3 p.f. to przepis kompetencyjny, bo ustanawia normę adresowaną do organów administracji publicznej, zaś jej dyspozycją jest odmowa wydania nowego zezwolenia na prowadzenie apteki, to nie można tego przepisu stosować w innym postępowaniu.

Według NSA przepis art. 99 ust. 3 p.f. jest jasny i w sposób precyzyjny określa zasady dotyczące odmowy udzielenia zezwoleń na prowadzenie apteki ogólnodostępnej. Uważa także, że wykładnia językowa przepisów art. 494 § 2 ustawy z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych¹⁹ (dalej: k.s.h.) i art. 99 ust. 3 p.f. nie pozwala na przyjęcie, że drugi z przywołanych przepisów jest przepisem, o którym stanowi art. 494 § 2 k.s.h., czyli przepisem stwierdzającym, że na spółkę przejmującą nie przechodzą zezwolenia na prowadzenie apteki. Przepis art. 99 ust. 3 p.f. określa sytuacje, w których nie wydaje się zezwolenia na prowadzenie apteki, natomiast nie odnosi się do sytuacji przejścia zezwolenia w przypadku przejścia spółki. Ponadto NSA zwrócił uwagę, że w odniesieniu do zezwoleń na prowadzenie aptek ogólnodostępnych wyłączenie sukcesji określonej w art. 494 § 2 k.s.h. zostało wprowadzone z dniem 25.06.2017 r., dopiero zatem od wejścia w życie przepisu art. 99 ust. 2a pkt 1 p.f. przepis art. 494 § 2 k.s.h. nie ma zastosowania do zezwoleń na prowadzenie apteki.

Stanowisko NSA wyrażone w wyroku z 20.04.2022 nie zasługuje na aprobatę. Dotychczasowe orzecznictwo WSA dopuszczało możliwość cofnięcia zezwolenia na prowadzenie apteki z uwagi na przekroczenie limitów koncentracji, o których mowa w art. 99 ust. 3 p.f. Orzeczenia wprost wskazywały, że wymóg z art. 99 ust. 3 p.f. jest wymogiem nie tylko do uzyskania zezwolenia, ale również do prowadzenia apteki i wiąże przez cały czas wykonywania tego rodzaju działalności²⁰. Ponadto orzecznictwo WSA wskazywało, że naruszenie zakazu z art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. stanowi podstawę do cofnięcia zezwolenia w myśl art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f.²¹ Należy również zaznaczyć, że WSA w orzeczeniach prezentował pogląd, że przepis art. 99 ust. 3 pkt 2 i 3 p.f. jest przepisem szczególnym w stosunku do przepisu art. 494 § 2 k.s.h., który wyklucza możliwość przejścia zezwolenia w przypadku, gdyby w wyniku połączenia spółek miało dojść do przekroczenia limitów wskazanych w tym przepisie. WSA wyjaśniał, że „interpretacja przepisu art. 494 § 2 k.s.h. dopuszczająca przejście zezwolenia pomimo naruszenia limitów określonych w art. 99 ust. 3 pkt 2 i 3 ustawy – Prawo farmaceutyczne, prowadziłaby do sytuacji, w której w wyniku łączenia spółek przedsiębiorcy obchodziliby dyspozycję przepisu art. 99 ust. 3 pkt 2 i 3 Prawa farmaceutycznego”²². WSA wskazywał, że mogłoby dojść nadużycia prawa²³. Podobne stanowisko zaprezentował NSA w dwóch wyrokach z 11.08.2020 r., II GSK 4336/17 i II GSK 3573/17. Odmienne stanowisko zajął natomiast NSA w orzeczeniach z 24.04.2022 r., II GSK 477/20 i II GSK 384/20.

NSA w wyroku z 20.04.2022 r. koncentruje się głównie na wykładni przepisu art. 99 ust 3 p.f. i dokonuje literalnej wykładni sformułowania „zezwolenia nie wydaje się”. W orzecznictwie NSA wskazuje się natomiast, że p.f. „jest aktem spójnym, który musi być odczytywany i wykładany jako całość, zaś próba wykładni pojedynczego przepisu z pominięciem innych uregulowań zawartych w tej ustawie prowadzi do nieprawidłowych wniosków”²⁴. Należy także zauważyć, że zezwolenie posiada określone, ukształtowane w doktrynie (Kosikowski, 2013, teza 3 do art. 75) i orzecznictwie²⁵ znaczenie, które oznacza upoważnienie nie tylko do rozpoczęcia określonej działalności, ale przede wszystkim do jej wykonywania. Z istoty zezwolenia wynika, że dany przedsiębiorca musi spełniać wszystkie wymagania prawne dotyczące prowadzenia apteki, a nie spełniać tylko niektóre z nich. W przeciwnym razie należałoby uznać, że można prowadzić działalność gospodarczą bez spełnienia wszystkich prawnych wymagań. Należy także zauważyć, że określone prawem warunki prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem mają przede wszystkim charakter przedmiotowy i dotyczą prowadzonej działalności gospodarczej, a nie podmiotu prowadzącego tę działalność²⁶.

Z przepisów p.f. nie wynika, że posiadacz zezwolenia musi spełniać wymagania antykoncentracyjne jedynie na etapie wnioskowania o udzielenie zezwolenia, a nie przez cały okres wykonywania działalności. W przeciwnym razie wyraźnie wynikałoby to z przepisów, jak w przypadku art. 99 ust. 3b p.f., który określa kryteria demograficzno-geograficzne. Muszą być spełnione jedynie na dzień złożenia wniosku o zezwolenie, gdyż są zmienne. Uregulowanie to jest zgodne z zasadami prawidłowej legislacji²⁷. Brak natomiast takich zastrzeżeń w przypadku art. 99 ust. 3 p.f., co oznacza, że wymagania zawarte w tym przepisie obowiązują przez cały okres prowadzonej działalności. Przepis art. 99 ust. 3 p.f. stanowi nie tylko kryterium oceny wniosku o udzielenie zezwolenia, ale także jest warunkiem prowadzenia apteki. Nie można więc uznać, że czasem, w którym przepisy te muszą być spełnione przez podmiot prowadzący aptekę, jest tylko moment udzielenia zezwolenia.

Należy także zauważyć, że zezwolenie, które stanowi uprawnienie do prowadzenia apteki ogólnodostępnej, jest nabywane przez podmiot spełniający wymagania określone w przepisach p.f. i przepisach wykonawczych do tej ustawy (Olszewski, 2016, komentarz do art. 99) na mocy decyzji administracyjnej konstytuującej to prawo. Nabycie akcji lub udziałów w spółce prowadzącej aptekę może doprowadzić do naruszenia wymogów z art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. Wykluczenie możliwości weryfikacji spełnienia wymogów określonych w art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. przez spółkę, która pozyskuje zezwolenie, doprowadzi do obejścia przepisów stanowiących prawne wymagania do prowadzenia apteki. Umożliwi pozyskanie uprawnień do prowadzenia apteki nie na mocy decyzji, ale zakupu udziałów lub akcji, a więc w drodze czynności prawnej. Naruszona zostanie zasada, że przepisy prawa publicznego nie mogą być zmieniane umowami osób prywatnych²⁸. W ten sposób w uprawnienie do prowadzenia działalności objętej reglamentacją wejdzie podmiot, który nie spełnia wymogów do uzyskania zezwolenia. W ta-

kiej sytuacji dojdzie również do zanegowania zasady, że zezwolenie na prowadzenie apteki jest wyłączone z obrotu prawnego. Doprowadzi także do nieuzasadnionego prawnie zróżnicowania podmiotów na podmioty, które nie mogły w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa otrzymać zezwolenia na prowadzenie kolejnych aptek po przekroczeniu limitów antykoncentracyjnych, i podmioty, które poprzez czynność zakupu aukcji lub udziałów pozyskały zezwolenie, przekraczając jednocześnie limity antykoncentracyjne, a więc naruszając art. 99 ust. 3 p.f.

Trafne stanowisko zajął natomiast NSA w wyroku z 11.08.2020 r., II GSK 3573/17. NSA w tym wyroku wskazał, że „orzekanie w przedmiocie uprawnienia do prowadzenia apteki nie może zasadniczo abstrahować od przepisów powszechnie obowiązującego prawa określających warunki, od spełnienia których uzależnione jest uzyskanie w drodze zezwolenia uprawnienia do prowadzenia apteki ogólnodostępnej (...). Skoro bowiem jej przedmiotem są wynikające z zezwolenia uprawnienia, z których przejmowany podmiot, po ich przyznaniu i do czasu dokonania przekształcenia, mógł efektywnie korzystać (i nie został ich pozbawiony), to tym bardziej warunki korzystania z tych uprawnień musi spełnić również podmiot przejmujący”²⁹. NSA wskazał, że rekonstrukcja treści zastrzeżenia, o którym mowa w art. 494 § 2 k.s.h., prowadzi do wniosku, że ustawą stanowiącą inaczej w jego rozumieniu jest ustawa – Prawo farmaceutyczne, a ściślej rzecz ujmując, te spośród jej przepisów, które określają warunki (zarówno pozytywne, jak i negatywne), od których uzależnione jest wydanie zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej.

W orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że zaprzestanie spełniania wymogów z art. 101 pkt 1 i 4 p.f. stanowi podstawę do cofnięcia zezwolenia na podstawie art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f.³⁰ Zgodnie z zasadą *lege non distinguente nec nostrum est distinguere* nie ma uzasadnienia, aby różnicować ocenę sytuacji prawnej podmiotu, który przestaje spełniać wymagania z art. 99 ust. 3 pkt 2 i 3 p.f., z sytuacją, w której przestaje spełniać wymagania z art. 101 pkt 1 i 4 p.f. Przepisy art. 101 i art. 99 ust. 3 p.f. są w ten sam sposób skonstruowane: przepis art. 101 p.f. mówi o „odmowie udzielenia” zezwolenia, a przepis art. 99 ust. 3 p.f. o jego „nieudzieleniu”. Skoro nie budzi wątpliwości, że wymóg rękojmi, lokalu czy obowiązku zatrudnienia kierownika apteki jest podstawą do cofnięcia zezwolenia, pomimo tego że literalna dyspozycja przepisu art. 101 pkt 1 p.f. mówi o „odmowie udzielenia zezwolenia”, to brak przeszkód, aby przepis art. 99 ust. 3 p.f. interpretować odmiennie, gdyż przepis też stanowi o odmowie udzielenia zezwolenia. W konsekwencji, jeżeli przepis art. 101 p.f. może być stosowany w związku z art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., to także art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. może być stosowany w związku art. 37ap ust. 1 pkt 2.

Nie można także uznać, że przepis art. 103 p.f. zawiera kompletne przesłanki cofnięcia zezwolenia, a w konsekwencji, że cofnięcie zezwolenia na prowadzenie apteki nie jest możliwe w innych przypadkach, w których posiadacz zezwolenia przestał spełniać warunki do wykonywania tego rodzaju działalności. Warunki do prowadzenia apteki występują w różnych miejscach ustawy p.f., np. w art. 88, art. 92, art. 94, art. 97, art. 100, art. 101, art. 103 czy art. 104 p.f.

Nie można więc stwierdzić, że spośród tych przepisów określających warunki prowadzenia przedmiotowej działalności, jedynie warunki określone w art. 99 ust. 3 p.f. nie stanowią warunków prowadzenia przedmiotowej działalności, a tylko warunki wydania zezwolenia. Ponadto NSA wskazywał w swoim orzecznictwie, że przesłanki cofnięcia zezwolenia określone w art. 103 p.f. są stosowane obok przesłanek z art. 37ap p.f.³¹

Przyjęcie interpretacji, że postanowienia art. 99 ust. 3 p.f. są stosowane tylko przy wydaniu zezwolenia, prowadziłoby do takiej sytuacji, że zezwolenia już wydane nie podlegałyby żadnej kontroli, skoro po ich wydaniu nie można by było stosować np. art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., przewidującego cofnięcie zezwolenia, gdy podmiot przestał spełniać warunki wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu.

W doktrynie panuje pogląd, że organ zezwalający kontroluje spełnianie przez przedsiębiorcę określonych ustawowo wymogów prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem, zarówno przed podjęciem działalności gospodarczej, jak i w trakcie jej prowadzenia (Ogiegło, 2018, teza 8 do art. 37ap; Kosikowski, 2002, s. 86; Krekora i in., 2008, s. 252). W przeciwnym razie doszlibyśmy do niemożliwego do zaakceptowania wniosku, że podmiot, który uzyskał wcześniej zezwolenie, nie będzie już musiał nigdy w przyszłości przestrzegać jakichkolwiek przepisów dotyczących warunków prowadzenia działalności określonej w zezwoleniu, ponieważ te zmiany przepisów nastąpiły po dacie wydania zezwolenia. Wykładnia wyłączająca stosowanie art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. w zw. z art. 99 ust. 3 p.f. wyklucza możliwość realizacji celów, dla których zostały wprowadzone przepisy antykoncentracyjne. Podważa prowadzenie efektywnej działalności prawotwórczej i regulacyjnej, skoro przepisom nadaje się inny sens, niż ustawodawca zamierzał im nadać, a organy regulacyjne nie mogą tych przepisów wyegzekwować, gdy ich wykładnia pozwala na ich obchodzenie.

Wnioski końcowe

Przewidziane w art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. wymogi spełnienia ograniczeń antykoncentracyjnych są nie tylko jednymi z podstawowych warunków uzyskania zezwolenia, ale także konieczne jest ich przestrzeganie przez cały okres wykonywania działalności w formie apteki ogólnodostępnej. Celem ustanowienia przepisów antykoncentracyjnych było zapobieżenie kartelizacji rynku. Osiągnięcie tego celu możliwe jest tylko wtedy, gdy przepisy antykoncentracyjne obowiązują przez cały okres prowadzenia apteki, a nie jedynie w chwili wnioskowania o udzielenie zezwolenia na jej prowadzenie. Za tą interpretacją przemawiają także wykładnia systemowa i logiczna. Przyjęcie, że wymogi przewidziane do prowadzenia działalności regulowanej w postaci prowadzenia apteki nie obowiązują w okresie jej wykonywania podważałoby racjonalność ich ustanowienia. Oznaczałoby to bowiem, że podmiot, który uzyskał wcześniej zezwolenie, gdyż na moment jego uzyskania spełniał warunki antykoncentracyjne, później, tj. po dacie jego uzyskania, nie będzie

już musiał przestrzegać przepisów określających warunki antykoncentracyjne.

Z przepisu art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. wynika, że organ zezwalający cofa zezwolenie, w przypadku gdy przedsiębiorca przestał spełniać warunki określone przepisami prawa, wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu. Chodzi o wszystkie warunki przewidziane przepisami prawa wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu, czyli zarówno wprost sformułowane w zezwoleniu, jak i wynikające z przepisów powszechnie obowiązujących, w tym prawa farmaceutycznego, a więc także z art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. Przepis art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. nie odsyła bowiem bezpośrednio do konkretnego przepisu prawa. Zezwolenie ma określone znaczenie, którym jest upoważnienie nie tylko do rozpoczęcia określonej działalności, ale przede wszystkim do jej wykonywania. Z istoty zezwolenia wynika, że dany przedsiębiorca musi spełniać wszystkie wymagania prawne dotyczące prowadzenia apteki, a nie spełniać tylko niektóre z nich. Nie budzi także wątpliwości, że zaprzestanie spełniania wymogów z art. 101 pkt 1 i 4 p.f. stanowi podstawę do cofnięcia zezwolenia na podstawie art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. Brak uzasadnienia dla różnicowania sytuacji, w której pod-

miot przestaje spełniać wymagania określone w art. 99 ust. 3 pkt 2 i 3, z sytuacją, w której przestaje spełniać wymagania z art. 101 pkt 1 i 4 p.f. Przepisy art. 101 i art. 99 ust. 3 p.f. są bowiem w ten sam sposób skonstruowane.

Istnienie przepisu art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f. jest logiczną konsekwencją założenia ustawodawcy, że prowadzenie apteki jest rodzajem regulowanej działalności gospodarczej, czyli uzależnionej od spełnienia określonych wymogów prawnych. Organ zezwalający kontroluje spełnianie przez przedsiębiorcę określonych ustawowo wymogów prowadzenia działalności gospodarczej objętej zezwoleniem, zarówno przed podjęciem działalności gospodarczej, jak i w trakcie jej prowadzenia. Wykluczenie możliwości stosowania art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., prowadziłoby do sytuacji, że zezwolenia już wydane nie podlegałyby żadnej kontroli, skoro po ich wydaniu nie można stosować art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f., przewidującego możliwość cofnięcia zezwolenia, gdy podmiot przestał spełniać warunki wymagane do wykonywania działalności gospodarczej określonej w zezwoleniu.

W razie naruszenia wymagań określonych w przepisie art. 99 ust. 3 p.f. podstawę prawną do cofnięcia zezwolenia będzie stanowił art. 99 ust. 3 pkt 2–3 p.f. w związku z art. 37ap ust. 1 pkt 2 p.f.

Przypisy/Notes

- ¹ T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2301 ze zm.
- ² Dz.U. z 2017 r., poz. 1015.
- ³ Zob. uzasadnienie do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo farmaceutyczne, druk sejmowy nr 1127 z grudnia 2016.
- ⁴ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej NSA) z 26.06.2008 r., II GSK 201/08 oraz wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (dalej WSA) w Warszawie z 23.07.2015 r., VI SA/Wa 399/15.
- ⁵ Por. wyroki NSA z 4.02.2020 r.: II GSK 3026/17, II GSK 3027/17, II GSK 3135/17 oraz wyrok NSA z 27.02.2018 r., II GSK 2510/17.
- ⁶ Zob. uchwała Sądu Najwyższego (dalej SN) (7) z 27.03.2007 r., III CZP 8/07.
- ⁷ Uchwała NSA (7) z 14.03.2011 r., II FPS 8/10. Zob. podobnie wyrok WSA z 25.06.2019 r., VI SA/Wa 904/19.
- ⁸ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 24.07.2020 r., VI SA/Wa 738/20; wyrok WSA w Warszawie z 28.01.2021 r., VI SA/Wa 707/20; wyrok NSA z 11.08.2020 r., II GSK 4336/17; wyrok NSA z 11.08.2020 r., II GSK 3573/17.
- ⁹ Por. wyrok WSA w Warszawie z 24.07.2020 r., VI SA/Wa 738/20.
- ¹⁰ Por. wyrok NSA z 4.02.2020 r., II GSK 3025/17; wyrok NSA z 5.02.2020 r., II GSK 2478/17; uchwała SN z 27.03.2007 r., III CZP 8/07; uchwała NSA z 14.03.2011 r., II FPS 8/10; wyrok WSA w Warszawie z 2.08.2022 r., V SA/Wa 4749/21.
- ¹¹ Wyrok WSA w Warszawie z 23.07.2015 r., VI SA/Wa 399/15. Zob. także postanowienie WSA w Warszawie z 19.01.2018 r., VI SA/Wa 2905/15; wyrok WSA w Warszawie z 26.04.2017 r., VI SA/Wa 2906/15; wyrok WSA w Warszawie z 29.11.2017, VI SA/Wa 128/16; wyrok WSA w Warszawie z 2.08.2022, V SA/Wa 4749/21; wyrok WSA w Warszawie z 24.05.2017 r., VI SA/Wa 2581/1; wyrok WSA w Warszawie z 28.12.2017 r., VI SA/Wa 2690/15; wyrok WSA w Warszawie z 5.06.2017 r., VI SA/Wa 425/16; wyrok WSA w Warszawie z 6.05.2017 r., VI SA/Wa 2907/15; wyrok WSA w Warszawie z 17.05.2017 r., VI SA/Wa 173/17; wyrok WSA w Warszawie z 28.10.2008 r., VII SA/Wa 1415/08; wyrok WSA w Warszawie z 13.09.2007 r., VII SA/Wa 1039/07.
- ¹² Wyrok NSA z 13.02.2014 r., II GSK 1923/12; wyrok NSA z 13.02.2014 r., II GSK 2066/12; wyrok NSA z 5.03.2019 r., II GSK 12/17.
- ¹³ Zob. wyrok NSA z 23.02.2022 r., II GSK 1406/18.
- ¹⁴ Zob. Wyrok NSA z 30.11.2007 r., II OSK 1595/06.
- ¹⁵ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 12.07.2016, VI SA/Wa 157/16, Lex nr 2438937.
- ¹⁶ Por. art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy z 6.09.2001 r. o transporcie drogowym (t. j. Dz.U. 2022, poz. 2201 ze zm.), czy art. 39 ust. 5 pkt 1 ustawy z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz.U. 2020, poz. 2250 ze zm.).
- ¹⁷ Zob. wyroki NSA z 29.11.2012 r.: II GSK 1790/11 oraz II GSK 1812/11.
- ¹⁸ Lex nr 3346386.
- ¹⁹ T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1467 ze zm.
- ²⁰ Por. orzeczenia WSA w Warszawie z: 23.07.2015 r., VI SA/Wa 399/15; 19.01.2018 r., VI SA/Wa 2905/15; 28.12.2017 r., VI SA/Wa 2690/15; 29.11.2017, VI SA/Wa 128/16; 24.05.2017 r., VI SA/Wa 2581/1; 26.04.2017 r., VI SA/Wa 2906/15; 6.05.2017 r., VI SA/Wa 2907/15.
- ²¹ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 23.07.2015 r., VI SA/Wa 399/15; wyrok WSA w Warszawie z 2.08.2022, V SA/Wa 4749/21.
- ²² Wyrok WSA z 24.05.2017 r., VI SA/Wa 2581/1. Por. wyroki WSA w Warszawie z 28.12.2017 r., VI SA/Wa 2690/15 oraz z 17.05.2017 r., VI SA/Wa 173/17.
- ²³ Por. wyrok WSA w Warszawie z 17.06.2020 r., VI SA/Wa 1493/18.
- ²⁴ Wyrok NSA z 5.03.2019 r., II GSK 12/17. Zob. także uchwałę NSA (7) z 14.03.2011 r., II FPS 8/10.
- ²⁵ Wyrok SN z 8.05.1998 r., III ARN 34/98.
- ²⁶ Uchwała NSA (7) z 30.10.2007 r., II GPS 2/07.
- ²⁷ Wyrok TK z 17.12.2008 r., P 16/08.
- ²⁸ Por. wyroki WSA w Warszawie z: 2.04.2019, VI SA/Wa 1494/18; 6.08.2020, VI SA/Wa 19/20; 17.09.2020 r., VI SA/Wa 1497/18.
- ²⁹ Zob. także analogiczne stanowisko w wyroku NSA z 11.08.2020 r., II GSK 4336/17.
- ³⁰ Por. wyrok WSA w Warszawie z 19.01.2018 r., VI SA/Wa 2905/15; wyrok WSA w Warszawie z 5.01.2018 r., VI SA/Wa 1053/17.
- ³¹ Wyroki NSA z 13.02.2014 r.: II GSK 1923/12 oraz II GSK 2066/12.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Kondrat, M. (Red.) (2009). *Prawo farmaceutyczne. Komentarz*. Wolters Kluwer.
 Kosikowski, C. (2013). *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*. Lex/el.
 Krekora, M., Świerczyński, M., & Traple, E. (2008). *Prawo farmaceutyczne. Zagadnienia regulacyjne i cywilnoprawne*. Wolters Kluwer.
 Ogieć, L. (2018). *Prawo farmaceutyczne. Komentarz*. C.H.Beck.
 Olszewski, W. L. (Red.) (2016). *Prawo farmaceutyczne. Komentarz*. Wolters Kluwer.
 Szydło, M. (2017). *Opinia prawna o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Prawo farmaceutyczne* (druk sejmowy nr 1126). Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu.

Orzecznictwo/Judgments

- Postanowienie NSA z 24.04.2022 r. (II GSK 384/20), LEX nr 3060925.
 Postanowienie WSA w Warszawie z 19.01.2018 r. (VI SA/Wa 2905/15), LEX nr 2139047.
 Uchwała NSA (7) z 30.10.2007 r. (II GPS 2/07), ONSAiWSA 2008, nr 1, poz. 3.
 Uchwała NSA (7) z 14.03.2011 r. (II FPS 8/10), www.orzeczeniainsa.pl
 Uchwała składu SN (7) z 27.03.2007 r. (III CZP 8/07), www.sn.pl
 Wyrok NSA z 30.11.2007 r. (II OSK 1595/06), Lex nr 425313.
 Wyrok NSA z 26.06.2008 r. (II GSK 201/08), ONSAiWSA 2009, nr 5, poz. 93.
 Wyrok NSA z 29.11.2012 r. (II GSK 1790/11), CBOSA.
 Wyrok NSA z 29.11.2012 r. (II GSK 1812/11), CBOSA.
 Wyrok NSA z 13.02.2014 r. (II GSK 2066/12), Legalis nr 909378.
 Wyroki NSA z 13.02.2014 r. (II GSK 1923/12), Legalis nr 909377.
 Wyrok NSA z 27.02.2018 r. (II GSK 2510/17), www.orzeczenia-nsa.pl
 Wyrok NSA z 4.02.2020 r. (II GSK 3026/17), www.orzeczenia-nsa.pl
 Wyrok NSA z 4.02.2020 r. (II GSK 3027/17), www.orzeczenia-nsa.pl
 Wyrok NSA z 4.02.2020 r. (II GSK 3135/17), www.orzeczenia-nsa.pl
 Wyrok NSA z 5.03.2020 r. (II GSK 12/17), inforfk.pl
 Wyrok NSA z 11.08.2020 r. (II GSK 3573/17), www.nia.org.pl
 Wyrok NSA z 23.02.2022 r. (II GSK 1406/18), Lex nr 3315232.
 Wyrok NSA z 20.04.2022 r. (II GSK 2738/21), Lex nr 3346386.
 Wyrok NSA z 24.04.2022 r. (II GSK 477/20), Lex nr 3338340.
 Wyrok SN z 8.05.1998 r. (III ARN 34/98), OSNAP 1999, nr 5, poz. 157.
 Wyrok TK z 17.12.2008 r. (P 16/08), OTK ZU 2008, nr 10/A, poz. 181.
 Wyrok WSA w Warszawie z 13.09.2007 r. (VII SA/Wa 1039/07), Legalis nr 268931.
 Wyrok WSA w Warszawie z 28.10.2008 r. (VII SA/Wa 1415/08), Legalis nr 172318.
 Wyrok WSA w Warszawie z 23.07.2015 r. (VI SA/Wa 399/15), Lex nr 1819873.
 Wyrok WSA w Warszawie z 12.07.2016 r. (VI SA/Wa 157/16), Lex nr 2438937.
 Wyrok WSA w Warszawie z 26.04.2017 r. (VI SA/Wa 2906/15), Legalis nr 1630750.
 Wyrok WSA w Warszawie z 6.05.2017 r. (VI SA/Wa 2907/15), Legalis nr 1648552.
 Wyrok WSA w Warszawie z 17.05.2017 r. (VI SA/Wa 173/17), Legalis nr 1630961.
 Wyrok WSA w Warszawie z 24.05.2017 r. (VI SA/Wa 2581/1), www.orzeczenia-nsa.pl
 Wyrok WSA w Warszawie z 5.06.2017 r. (VI SA/Wa 425/16), Legalis nr 1725416.
 Wyrok WSA w Warszawie z 29.11.2017 r. (VI SA/Wa 128/16), Lex nr 2426906.
 Wyrok WSA w Warszawie z 28.12.2017 r. (VI SA/Wa 2690/15), Legalis nr 1731226.
 Wyrok WSA w Warszawie z 5.01.2018 r. (VI SA/Wa 1053/17), Lexlege.pl
 Wyrok WSA w Warszawie z 2.04.2019 r. (VI SA/Wa 1494/18), Lex nr 3042614.
 Wyrok WSA w Warszawie z 25.06.2019 r. (VI SA/Wa 904/19), Legalis nr 2215467.
 Wyrok WSA w Warszawie z 17.06.2020 r. (VI SA/Wa 1493/18), Lexlege.pl
 Wyrok WSA w Warszawie z 24.07.2020 r. (VI SA/Wa 738/20), Lex nr 3071782.
 Wyrok WSA w Warszawie z 6.08.2020 r. (VI SA/Wa 19/20), Lex nr 3050089.
 Wyrok WSA w Warszawie z 17.09.2020 r. (VI SA/Wa 1497/18), Lex nr 3084042.
 Wyrok WSA w Warszawie z 28.01.2021 r. (VI SA/Wa 707/20), www.orzeczenia-nsa.pl
 Wyrok WSA w Warszawie z 2.08.2022 r. (V SA/Wa 4749/21), bip. warszawa.wsa.gov.pl

Akty prawne/Legal acts

- Ustawa z 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1467 ze zm.).
 Ustawa z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2301 ze zm.).
 Ustawa z 6.09.2001 r. o transporcie drogowym (t.j. Dz.U. 2022, poz. 2201 ze zm.).
 Ustawa z 29.09.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. 2020, poz. 2250 ze zm.).
 Ustawa z 7.04.2017 r. o zmianie ustawy – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2017 r., poz. 1015).

Prof. dr hab. Maciej Rogalski

Profesor w Katedrze Prawa Administracyjnego
 Uczelni Łazarskiego, radca prawny.

Prof. dr hab. Maciej Rogalski

Professor at the Department of Administrative Law of
 the Lazarski University, legal advisor.